

Ágai Adolf egy kisváros, a Bács-Kiskun megyei Jánoshalma szülőtte, ahol az Egészségházon tábla őrzi emlékét. Szülőházát már lebontották. Nagykőrösön volt középiskolás, többek között Arany János és Szász Károly is tanára volt. Bécsben szerzett orvosi diplomát, majd Pesten lett gyermekgyógyász. Az orvosi pályát hamar elhagyta, az újságírás és az irodalom vonzotta igazán. Már 18 éves korában megjelentek írásai a Hölgyfutárban. A kiegyezés évében alapította a Borsszem Jankó c. roppant sikeres és népszerű vicclapot, melynek néhány figuráját, például Mokány Bercit, Mihaszna Andrást, Kraxelhuber Tóbiást a hétköznapi nyelv is előszeretettel vette kölcsön emberek jellemzésére. Sok helyre írt, tárcanovellái és az ifjúságnak szóló dolgozatai révén is hamar ismertté vált, fordított németből és franciából, és lelkes pártolója és munkatársa volt az 1894-ben alakult Izraelita Magyar Irodalmi Társaságnak. Munkássága elismeréseként a Kisfaludy Társaság már 1877-ben tagjául választotta. 1836. március 31-én született szerzőnk 1916. szeptember 22-én fejezte be igen gazdag és érdemdús pályafutását Budapesten.

Aligha lehet a főváros történetéről írni, mesélni, vagy akár tudományos előadást tartani anélkül, hogy az ember igénybe ne venné azt a hatalmas szellemi kincset, amit Ágai hátrahagyott, megírt. Mégpedig nem is akárhogyan!

Idézek tőle ismét egy részletet abból a fejezetből, amely a Zugligetről és a Svábhegyről szól, arról, milyen szőlész volt Jókai, s hogyan látogatták meg őt Eötvös Károllyal. „Egymásra szabadítottuk őket. A két pompás mesélő régi dolgokkal hozakodott elő. Egyik a másikat emlékezteté: 'Tudod-e még?' 'Jut eszedbe?' S tellett kedvünk a legszínesebb emlékrajkokban, (...) Jókai hallgatónak jobb mint Eötvös. Amaz csak a magáén mulat. Deák Ferenc legyen az az adomázó, akin Eötvös megnevet. Vagy Jókai...”

És akkor Ágai még meg sem szólalt – tehetjük hozzá. Hiszen ez a könyv csupa-csupa anekdota, adoma az ugyancsak „pompás mesélő” tollából. Mai szóhasználatlalt azt mondhatnánk: Porzó remekül sztorizik! Lapozgatása közben időről időre az a benyomásom, mintha – a cz-ktől és más, régies nyelvi stílusjegyeiktől eltekintve – egy-egy mai blogbejegyzést, vagy fészbukos élménybeszámolót olvasnánk. Például lebilincselően írja le, micsoda élet zajlik a Gránátos utca és az Uri utca (Ma Városház utca és Petőfi Sándor utca) között

megépült Főposta (melyet éppen most, 2017-ben építenek át szállodává) mindkét utcára nyíló hosszú belső folyosóján! De ilyen minden, amit a terek és bérház-udvarok jellegzetes figuráiról ír, olyanokról, mint a targoncás, a hordár, a lámpagyújtogató, a tűzoltó, a cipőtisztító, a pereces, az „olajos, fenyvesmadaras tót”, a lutrit is áruló kucséber, a rikkancs, vagy éppen a házaknál a munkát elvégző favágó. Csak egy-két sor ízelítőül: „Tana vósz!’ Ez se görögül nincsen, se diákul. Ez tótnémetül van, mint a drótos atyafiak szózata is: ‘Rajnepinte hű, fána flú!’ Amannak jelentése: ‘Donau-wasser’, emezé meg: Reinenbinder hier, Pfannen flecken.” (Itt a lábas-kötő, serpenyő-foltozó.)”

Egyébként sok szó esik nyelvi érdekességekről és nevekről, elnevezésekről is. Ballagi Mór, a remek szótárkészítő korábban Bloch Móricz volt, Hubay – Huber, Vámbéry Ármin – Wamberger, Somhegyi – Schröck, szerzőnk egyik tanára, Teichengraber mester pedig Tavassy Lajosra magyarított. Gerlóczy Károly polgármester úr neve eredetileg Matkovics – tudtam meg most Porzótól. „Nincs ország a világon, melynek polgárai rövid időn belül oly tömegesen váltak volna meg régi neveiktől, mint a magyarhoniak. Alig van nap, melyen a hivatalos lap ne hirdetné, hogy a belügyminister engedélyével s a törvényes díj lefizetése mellett, Holubek Mátyás, Hollós Mátyásra, Rakovecz Rákóczira, Vresselmayer Bercsényire, Theuermann Drágffyra és – akit legelől kellett volna említenem – Kohn Kondorossyra ne magyarosította volna a nevét.” De hasonló példákkal – gondolom – az olvasók többsége is tudna szolgálni Gárdonyi (Ziegler) Gézától, Munkácsy (Lieb) Mihályon át Alpár (Schöckl) Ignácig, Lajta (Leitersdorfer) Béláig, és így tovább...

A névmagyarítás tévedéseiről is szó esik a kötetben: miként lett a személyneveket viselő Karpfenstein utca neve Pontykő, a Grossfeldergasse pedig Nagymező utca... Ez utóbbiban lakott a szerző, s ugyanúgy panaszkodik az állandó zsivalygasra, mint azok, akik a Király utca környéki terézvárosi és erzsébetvárosi, „buli-negyeddé” lett utcákban élnek manapság!

Egyébként a három egyesült város sokszor azonos utcaneveinek „egyelése”, magyarítása, az egész kérdés rendbetétele – és még oly sok más is a Pest-Budából lett Budapesten – a Fővárosi Közmunkák Tanácsa feladata volt. Bárcsak sok, e kérdésben akkor megszületett jogszabály ma is ugyanúgy érvényben lenne!